

# MAAK VAN JOUW ORGANISATIE EEN KLIMAATORGANISATIE!



## Het middenveld engageert zich

VZW CLIMAXI  
ACW LEUVEN  
ACW BRUSSEL-KALLE-VILVOORDE  
REGIONAAL LAN  
PASOTTENLAND  
ZENNEVALLEI  
Mobi  
Kijote W

VOEDSELTEAMS  
ECOLIFE  
160+

FRIENDS OF THE EARTH  
VLAANDERS & BRUSSEL  
Van Pijl Pover  
Grip op het Rijk

LEUVEN FIEETST  
GEMEENTE DILBEEK  
BOUW DE LEEFMILIEU  
LV

VLAAMS-BRUGHUT  
S KATILLE  
ETS GRIMBERGEN

KLIMAAT  
NEUTRAAL



# INHOUD

<b>Doordrongen van duurzaamheid</b> .....	4
<b>Duurzamer van binnenuit</b>	
Hoe maak je de interne werking van jouw organisatie duurzamer? .....	6
<b>Verduurzaam je activiteiten</b>	
Ga bij het organiseren van evenementen en activiteiten voor een duurzame aanpak. ....	14
<b>Schreeuw het van je geïsoleerd dak</b>	
Je kan meer doen dan enkel de eigen uitstoot en impact verminderen. ....	18
<b>Vergeet je subsidies niet</b> .....	20
<b>Checklist</b>	
Hoe word je een klimaatorganisatie? .....	22

## COLOFON:

Deze brochure werd uitgegeven in opdracht van de deputatie. Werkten mee aan deze publicatie: Inge Pauwels, Saskia De Bruyn, Wouter Floorizone, David Dessers, Ivo Aerts, Anne Martens, Sofie Neyens, Bruno Moens, Arpi Süle, Annick Declercq  
Wettelijk depotnummer: D/2015/8495/03  
V.U.: Provincie Vlaams-Brabant, Provincieplein 1, 3010 Leuven  
Foto's en illustraties: Provincie Vlaams-Brabant, Lander Loeckx  
Gedrukt op 100% gerecycleerd papier  
Druk: Drukkerij Steylaerts - maart 2015

# VOORWOORD

De provincie Vlaams-Brabant wil klimaatneutraal worden. Dat kan ze uiteraard niet alleen: gemeenten, burgers, grote en kleine organisaties, scholen en bedrijven trekken mee aan de kar.

Hoe word je klimaatneutraal? Door met z'n allen de uitstoot van broeikasgassen tot een minimum te herleiden. Daarvoor moeten we ons energieverbruik drastisch naar beneden halen en overschakelen op hernieuwbare energie. Gemakkelijker gezegd dan gedaan. Daarom deze publicatie.

In het voorjaar van 2014 gingen een dertigtal organisaties uit Vlaams-Brabant het engagement aan om zich actief in te schakelen in dit klimaatneutraal project. Deze verenigingen uit het middenveld zijn cruciaal. Via hun leden kunnen ze een draagvlak creëren, ze kunnen een partner zijn van het beleid, of als kritische waakhond alternatieven aanreiken.

Deze brochure helpt om van jouw organisatie een echte klimaatorganisatie te maken. Met tips, concrete stappen en praktijkvoorbeelden geraak je een heel stuk vooruit op de weg naar klimaatneutraliteit. Maar toch is dit geen handleiding die je vertelt hoe je van A tot Z te werk kan gaan. Geen enkele organisatie is immers dezelfde. Elke vereniging zal dus ook een beetje een eigen weg moeten kiezen en experimenteren.

Laat je inspireren!



Tie Roefs  
Gedeputeerde voor milieu  
en duurzaamheid



# DOORDRONGEN VAN DUURZAAMHEID

Of je nu een kleine vzw bent of een grote vereniging, de keuze voor duurzaamheid en klimaat moet een keuze zijn van iedereen die bij je organisatie betrokken is. Als je een klimaatorganisatie wilt worden, heeft dat immers gevolgen voor alle aspecten van je organisatie. Dat laat je niet zomaar eventjes over aan een werkgroepje of één enkele verantwoordelijke.

## In het DNA

Dus zorg ervoor dat je organisatie doordrongen is van het idee duurzaamheid. Hoe doe je dat? Door de klimaatambities te verankeren in de missie of de statuten, het DNA van je vereniging. En zet alle neuzen in dezelfde richting. Bij grote organisaties is dat wat moeilijker dan bij kleine, dus zorg dat duurzaamheid in alle geledingen wordt besproken en gedragen. Zowel het aanwezige personeel als de raad van bestuur moeten mee op de kar springen.

## Meten is weten

Hoe duurzaam is je organisatie vandaag? Wat kan er beter? Dat weet je pas als je alle aspecten die impact hebben op het klimaat in kaart hebt gebracht en gemeten. Want meten is weten. Daarbij maak je een onderscheid tussen de interne werking zoals de gebouwen, mobiliteit, energie, aankoopbeleid en zo meer, en de externe werking zoals de activiteiten. Meer daarover in de volgende hoofdstukken.



**SASKIA DE BRUYN**  
VZW Leren Ondernemen Leuven

*Het woord duurzaamheid staat letterlijk in onze missie: 'Leren Ondernemen is een vereniging die mensen uitnodigt om samen vorm te geven aan een warme én duurzame plek'. Die plek geeft mogelijkheden tot zelfontplooiing en is ook een plek van waaruit we armoede bestrijden. Duurzaamheid krijgt in onze werking twee betekenissen. Ten eerste, de gangbare ecologische duurzaamheid. Ten tweede, de duurzaamheid van Leren Ondernemen als plek die er altijd zal zijn, waar je altijd naar kan terugkeren.*

## TIP

Maak een eigen **klimaatactieplan**. Daarin som je enerzijds een aantal belangrijke uitgangspunten op en anderzijds de stappen die je als organisatie wilt zetten. Zo'n plan dient als permanente toetssteen waar je kan naar teruggripen als dat nodig is.



# DUURZAMER VAN BINNENUIT

Hoe maak je de interne werking  
van jouw organisatie duurzamer?

## MAAK JE KANTOOR ENERGIEZUINIG

- **Neem het energieverbruik van je gebouw, secretariaat of kantoor onder de loep.**

Met een lager verbruik win je twee keer: minder kosten en minder broeikasgassen. Om je energieverbruik te meten kan je aan de slag met de ecologische voetafdruk of de CO<sub>2</sub>-voetafdruk. Allerlei rekentools, scans en checklists op maat van je organisatie kunnen je hierbij helpen. Neem eens een kijkje op [www.ecolife.be](http://www.ecolife.be).

- **Duurzaam verbouwen.**

Plan je een verbouwing of structurele werken aan je gebouw? Dan kan je voor bouwadvies terecht bij het **Provinciaal Steunpunt Duurzaam Bouwen**. De provincie werkt daarvoor samen met de vzw Dialoog. Het steunpunt levert advies op vlak van oriëntatie, isolatie, ventilatie, energiezuinige verwarmingssystemen, waterbesparing, gebruik van hemelwater én duurzaam materiaalgebruik.

- **Denk aan de ligging.**

Is het secretariaat gemakkelijk te bereiken met het openbaar vervoer en de fiets? Hoe dichterbij het gebouw bij de leden of werknemer ligt, hoe beter.

- **Pak ermee uit.**

Is je organisatie gehuisvest in een passief- of lage-energiegebouw? Pak ermee uit! Zo weet iedereen dat jouw vereniging belang hecht aan duurzaamheid.

## Geen euro aan energiekosten

INGE PAUWELS  
Oxfam Wereldwinkels Leuven

*Oxfam-Wereldwinkels koos in 1999 voor een nieuwe passiefbouw als nationaal secretariaat in Gent. Daarmee waren we echte pioniers en het gebouw lokte ontzettend veel belangstelling van andere organisaties en architecten.*

*In Leuven openden we twee jaar geleden een nieuwe, grote wereldwinkel in de Parijsstraat. We kozen voor zeer zuinige led-verlichting, in combinatie met tl-lampen. Indien lichten te lang blijven branden, doven ze vanzelf. Het gaat om een nieuw en goed geïsoleerd gebouw en de deuren houden we steevast dicht. Er is zuinige vloerverwarming, maar we zijn nu twee jaar later en we hebben nog geen euro uitgegeven aan verwarmingskosten. De verlichting en de computers volstaan blijkbaar om onze grote, open winkel warm te houden.*

### TIP

Laat de voetafdruk van je organisatie berekenen met een CO<sub>2</sub>-calculator. Dit meetinstrument geeft je inzicht in de CO<sub>2</sub>-uitstoot, zodat je weet waar je kan besparen. Je kan hiervoor onder meer terecht bij de milieuoorganisatie Ecolife uit Leuven.

[www.ecolife.be](http://www.ecolife.be)

## BLIJF ENERGIEBEWUST

### ■ Kies zuinig.

Vervang oude, energievervlindende apparaten door zuinigere modellen.

### ■ Verander kleine gewoonten.

Zet computers en computerschermen af als niemand hen gebruikt, doof de lichten, sluit de deuren. Kleine gewoonten die energie besparen.

### ■ Hernieuwbare energie.

Kies voor groene energie. Of word als organisatie aandeelhouder van een coöperatieve voor hernieuwbare energie. En heb je al een warmtepomp, zonneboiler of zonnepanelen?

## DOORDACHTTE MOBILITEIT

### ■ Analyseer.

Breng de bereikbaarheid van je secretariaat of kantoor in kaart. In Vlaams-Brabant is mobiliteit goed voor 44% van de broeikasgassen, dus elke kilometer die je kan besparen is meegenomen. Leg werknemers, leden en andere bezoekers een vragenlijst voor over hun verplaatsingsgedrag.

#### **Mogelijke vragen:**

- Hoe kom je naar het secretariaat?
- Maak je gebruik van tram, trein of bus en welke neem je?
- Kom je wel eens te voet of met de fiets?
- Zou je bereid zijn om je op een andere manier te verplaatsen?
- Pendel je vaak tussen verschillende locaties van de organisatie?



**IVO AERTS**  
energieconsulent bij de  
Gezinsbond

*De Gezinsbond heeft twee energieconsulenten. De opdracht van mijn collega en mij is heel breed. We verstrekken informatie aan de leden via het blad De Bond, de website, de nieuwsbrieven en zo meer. We fungeren als helpdesk die leden telefonisch of via mail kunnen raadplegen. En dan is er ook nog het hele vormingsluik: de meer dan 900 afdelingen van de Gezinsbond kunnen gebruik maken van ons vormingsaanbod rond stapsgewijze energierenovatie en duurzame verlichting, met een specifiek aanbod voor senioren.*

*We ondernemen ook acties zoals energiescans in woningen, en we hebben een pilootproject rond collectieve renovatie opgestart met vier afdelingen. Daarbij willen we onder meer via samenaankopen komen tot kwalitatieve en betaalbare energierenovaties.*

## TREND

Sommige middenveldorganisaties gaan nog een stap verder en richten zelf een energiecoöperatieve op, of organiseren een samenaankoop voor energiebesparende maatregelen voor hun leden.



## ■ Reik bezoekers alternatieven aan

Kiezen bezoekers vooral voor de auto? Reik hen dan alternatieven aan. Wijs hen op de mogelijkheden van het openbaar vervoer in de buurt, de fietsmogelijkheden of andere duurzamere oplossingen. Communiceer erover op je website en in je publicaties.

## ■ Promoot duurzame mobiliteit

Van je werknemers kan je heel precies uittuizen hoeveel kilometers ze op welke manier afleggen. Laat hen met positieve acties, informatie en eventuele stimuli de stap zetten naar een duurzame mobiliteit. Ecodriving, zuinigere voertuigen, thuiswerk, virtuele vergaderingen, het schrappen van verplaatsingen: het helpt om de uitstoot naar beneden te krijgen. Wees ambitieus en teken een uitdoofscenario voor de auto uit op lange termijn.



## ■ STOP

Een leidraad nodig? Hanteer bij alle verplaatsingen het STOP-principe. Stappen en Trappen zijn de echte duurzame vervoersmodi, die helemaal geen uitstoot genereren. Daarna is het openbaar vervoer aangewezen. De personenwagen is de minst duurzame keuze. Promoot dit principe ook bij verplaatsingen van je werknemers, bijvoorbeeld bij het reserveren van vervoersmiddelen.



## Promotie voor de tram

**SOFIE NEYENS**

Beweging.net Brussel-Halle-Vilvoorde

*We hebben ingezet op gemeentelijke verkeersplatformen: lokale groepen van gewone burgers, verenigingen, scholen en het beleid. Iedereen die mee wil nadenken over een duurzaam mobiliteitsbeleid is er welkom.*

*Er zijn nu twaalf van die groepen in onze regio actief. Alle initiatieven die we met die groepen nemen, bundelen we onder de naam 'Uit de file'. Zo laten we onder meer een positieve stem horen rond de geplande tramlijnen vanuit de Rand naar Brussel.*

## EERLIJKE VOEDING

**Een etentje of barbecue om vrijwilligers te bedanken? Een cateraar tijdens vergaderingen?**

**Het loont altijd de moeite om de culinaire gewoonten eens tegen het licht te houden.**

## ■ Ga voor duurzame voeding.

Organisaties als Vredeseilanden, Voedselteams, Ecolife of VELT houden zich bezig met het verduurzamen van het voedingsaanbod van organisaties of evenementen.

**Kies je voor duurzame voeding, dan kies je voor:**

- meer vegetarisch, minder vlees
- lokale en seizoensgebonden producten
- biologische of fairtrade gelabelde producten
- vis uit duurzame visvangst (MSC-of ASC-keurmerk)
- minder voedselverspilling en afval

## ■ Waarom geen moestuin?

Je kan als organisatie ook zelf inspelen op de groeiende vraag naar degelijke, duurzame kost. Sommige middenveldorganisaties starten bijvoorbeeld een moestuinproject met leden en vrijwilligers. Of bieden onderdak aan een Voedselteam in hun lokalen.

## ■ Kraantjeswater is gezond.

Kraantjeswater is een stuk duurzamer dan flessenwater. Schenk het gekoeld in een mooie karaf en het smaakt des te beter.

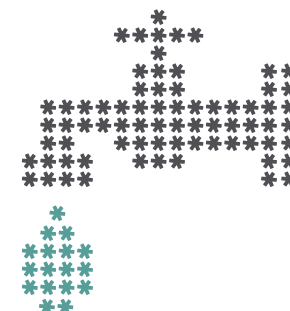


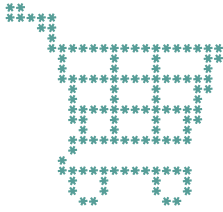
**ANNE MARTENS**  
Vredeseilanden

*Eenzijds eten mensen in onze huidige maatschappij steeds meer buitenshuis, deze out of home-market vertegenwoordigt 39% van de voedingsmarkt. Anderzijds weten we dat voeding een grote impact heeft op ons leefmilieu: 1/3<sup>de</sup> van de ecologische voetafdruk is afkomst van voeding.*

*Via begeleidingstrajecten in grootkeukens ondersteunt Vredeseilanden de chef-koks, geranten, duurzaamheidscoördinatoren, CSR-verantwoordelijken om duurzame keuzes te maken op vlak van voeding. Via de maak van sociaal rechtvaardige, economisch rendabele en ecologisch verantwoorde voeding wordt de consument bewust gemaakt van de impact van voeding én warm aangemoedigd om ook thuis na te denken over de eetgewoonten.*

*Als je inzet op duurzaamheid, kijk je dus best ook even in je eigen bord.*





## KOOP DUURZAAM

Een duurzaam alternatief is soms duurder, zoals bij bioproducten. Maar kiezen voor duurzaamheid kan ook goedkoper zijn. Tweedehands meubilair is bijvoorbeeld minder duur dan nieuw materiaal.

**Belangrijk is dat de hele organisatie, ook beheerders en bestuurders, achter het aankoopbeleid staat.**

### Hoe maak je duurzame keuzes in je aankoopbeleid?

- Kies voor zuinige apparaten met een goede ecoscore.
- Tweedehands kantoormeubilair is trendy.
- Ga voor duurzame voeding en dranken.
- Kies zoveel mogelijk voor ethische, fairtrade en biolabels.
- Kies voor FSC- of PEFC-gelabeld papier.
- Investeer in fietsen voor medewerkers of vrijwilligers.
- Werk samen met sociale economie-bedrijven.
- Verkiez lokale winkels en lokale producten boven de grote ketens.
- Koop waar mogelijk verpakkingsvrij.
- Stel bij elke aankoop de vraag of het echt wel nodig is.

## WERK SAMEN

**Een klimaatorganisatie worden is niet zo eenvoudig. Aarzel niet om de expertise van andere middenveldorganisaties in te roepen die al verder staan. Het werkt heel motiverend!**

### Waar kan je onder meer terecht voor vragen rond:

- **ENERGIE**  
[www.ecolife.be](http://www.ecolife.be)
- **HUISVESTING**  
[www.dubovlaamsbrabant.be](http://www.dubovlaamsbrabant.be)  
[www.dialogo.be](http://www.dialogo.be)  
[www.vibe.be](http://www.vibe.be)
- **MOBILITEIT**  
[www.mobiel21.be](http://www.mobiel21.be)  
[www.fietsersbond.be](http://www.fietsersbond.be)  
[www.ecolife.be/ecodriving](http://www.ecolife.be/ecodriving)  
[www.autodelen.net](http://www.autodelen.net)
- **VOEDING**  
[www.vredeseilanden.be](http://www.vredeseilanden.be)  
[www.voedselteams.be](http://www.voedselteams.be)  
[www.wervel.be](http://www.wervel.be)  
[www.velt.be](http://www.velt.be)  
[www.ecolife.be](http://www.ecolife.be)
- **KLIMAAT**  
[www.kyotoinhetpajottenland.be](http://www.kyotoinhetpajottenland.be)  
[www.bondbeterleefmilieu.be](http://www.bondbeterleefmilieu.be)  
[www.climaxi.be](http://www.climaxi.be)
- **KOOP DUURZAAM**  
[www.dekringwinkel.be](http://www.dekringwinkel.be)

### **Ook bedrijven kunnen inspirerend zijn of kan je inschakelen bij het verduurzamen van je organisatie.**

Steek bijvoorbeeld je licht op bij de bedrijven die zich kandidaat stelden voor Klimaatambassadeur 2014 ([www.mikkmo.be](http://www.mikkmo.be)).

#### Enkele voorbeelden:

Zo helpt **NNOF**, klimaatambassadeur 2014, organisaties om duurzamer om te springen met hun bedrijfsmeubilair. Dat gaat van het herstellen van stoelen tot het volledig ombouwen van bestaande kantooropstellingen tot nieuwe hedendaagse kantoorinrichtingen. De vermeden CO<sub>2</sub>-emissies worden voor elk project in kaart gebracht, zodat de klant met dit aspect rekening kan houden bij de keuze van nieuw bedrijfsmeubilair.



[www.nnof.be](http://www.nnof.be)

Het bedrijf **Dauranta** verzorgt duurzame catering zowel bij recepties, lunches, meetings en diners als bij evenementen. Daarbij gaat aandacht naar watergebruik, energiegebruik, CO<sub>2</sub>-reductie, transportreductie, afvalpreventie, duurzame teelt, dierenwelzijn, betrokkenheid medewerkers, eerlijke handel en verbinding van alle stakeholders.

[www.dauranta.be](http://www.dauranta.be)

**Artoos** zet zijn klanten aan om duurzame keuzes te maken en biedt sinds 2010 (als eerste in België) klimaatneutraal drukwerk aan. Door de klant te adviseren in papierkeuze, oplage die hij wil realiseren, ontwerp, ... tracht Artoos te komen tot een drukwerk dat zo weinig mogelijk CO<sub>2</sub> uitstoot. Vervolgens kan de klant de (niet te vermijden) uitstoot compenseren met een bijdrage aan een duurzaam ontwikkelingsproject. Door op het drukwerk een uniek referentienummer te zetten, kan iedereen online nagaan welk project precies gesteund werd met de compensatie.

[www.artoos.be](http://www.artoos.be)

# VERDUURZAAM JE ACTIVITEITEN

Ga bij het organiseren van evenementen en activiteiten voor een duurzame aanpak.

© Lander Loedckx



Bij een duurzaam evenement tracht je de ecologische impact zo laag mogelijk te houden. Communiceer erover, zo nodig je de deelnemers uit hun bijdrage te leveren en zet je jezelf als duurzame organisatie in de kijker. Denk er ook over na hoe je de thema's milieu en duurzaamheid inhoudelijk een plaats geeft in je activiteiten. Misschien kan je er een apart duurzaamheidsluik aan breien?

## DOE DE DUURZAAM- HEIDSTOETS

**Onderwerp je activiteit of evenement aan een duurzaamheidstoets. Wat kan je daarbij tegen het licht houden?**

**Kijk eens op de [www.groenevent.be](http://www.groenevent.be) van de OVAM. Je vindt er veel tips en voorbeelden om activiteiten en evenementen te verduurzamen.**

### ■ Publiciteit.

De tijd van massale uitnodigingen, flyers of affiches op papier ligt al een tijdje achter ons. Mobiliseer via mail, website, nieuwsbrieven en sociale media. Je kan ook adverteren in bestaand drukwerk. Als zelf drukken echt nodig is, kies dan voor een duurzame drukkerij die werkt met kringlooppapier, vegetale inkt en organische solventen. Maar ook in dat geval: denk goed na over de oplage van de gedrukte materialen. Te veel drukwerk kost de organisatie alleen maar geld.

### ■ Sponsoring.

Hoort het logo van grote commerciële bedrijven die het niet nauw nemen met het klimaat thuis in je programmaboekje of affiche? Kies voor bedrijven die er betere praktijken op na houden, ofwel voor lokale kleinhandel die de lokale economie versterkt en dichterbij de

mensen staat. Uiteraard heeft dit ook financiële consequenties, maar ga er niet te snel van uit dat er geen alternatieven zijn.

### ■ Locatie en mobiliteit.

Kies voor zalen of locaties die goed bereikbaar zijn met het openbaar vervoer, te voet of met de fiets. Breng de bereikbaarheid van het evenement in kaart en communiceer er voldoende over. Ga ook na of er voldoende fietsenparking is en richt eventueel zelf een tijdelijke fietsenparking in.

### TIP

Maak een mobiliteitsplan met de hulp van Mobiwijzer: [www.mobiwijzer.be](http://www.mobiwijzer.be)

### ■ Afval.

Op een conferentie of infovergadering valt de hoeveelheid afval best mee. Maar op grotere publieksevenementen waar ook gegeten en gedronken wordt, zwelt de hoop snel aan. Doe in de eerste plaats aan afvalpreventie. Bijvoorbeeld door een verbod op flyers



en door met glas of herbruikbare bekertjes te werken. Je afval haal je uiteraard gescheiden op. Dat moet je wel stevig begeleiden, anders loopt het mis.

#### ■ Sprekers en genodigden.

Komt een spreker van ver? Moedig hem aan het openbaar vervoer te nemen en voorzie eventueel een pendel naar het station. Of misschien is een teleconferentie een oplossing? Denk goed na of een genodigde uit het buitenland echt wel bijdraagt, want vliegen is lang niet de duurzaamste oplossing. Dat geldt ook voor jouw deelname aan buitenlandse conferenties of samenkomsten. Toch een buitenlandse gast of muzikant? Zoek dan gasten die sowieso al in het land moeten zijn om andere redenen.

#### ■ Catering.

Ga op zoek naar een duurzame cateraar. Je vindt er vandaag in het commerciële circuit maar ook bij projecten voor sociale economie. Stel je eisen voor het aandeel biologische of lokale en seizoensgebonden ingrediënten. Kies niet voor wegwerpborden en -bestek, maar voor glas, porselein of bio-afbreekbare borden, kommetjes en bestek. Hergebruik zo veel mogelijk materiaal als naambadges, pennen en zo meer.

#### ■ Standhouders.

Leg standhouders een aantal eco-voorwaarden op: geen onnodige papierverspilling, ban onnodige gadgets en plastic tassen. Indien er verkoopsstanden zijn, kies dan voor duurzame standhouders die wat anders aanbieden dan lage kwaliteitgadgets die geproduceerd werden in lage loonlanden.

#### TIP

Gasten die zich wel inschreven maar hun kat stuurden, zadelen je op met te veel eten. Daarom kan je een 'no show fee' overwegen. En zet het logo van het initiatief 'Don't spoil the party' op je uitnodiging. Dat logo maakt mensen ervan bewust dat onaangekondigd wegblijven van een evenement uiteindelijk voor heel wat extra afval zorgt.



**ARPI SÜLE**  
VZW Wereldfeest Leuven

*In de bar van het Leuvense Wereldfeest vind je vooral lokale en fairtrade producten. Ons afval wordt gescheiden ingezameld. Er rijden fietstaxi's tussen het stadscentrum en ons festivalterrein. En alle bekertjes, borden en bestek zijn bio-afbreekbaar. Toch wilden we niet op onze lauweren rusten. Daarom maakten we samen met Vredeseilanden en Voedselteams tijdens de editie van 2013 werk van een nulmeting. Zowel de backstagecatering als alle eetstanden werden grondig doorgelicht. Op basis daarvan hakten we in 2014 een aantal knopen door. Zo kozen we voor een nieuwe backstagecateraar. Die levert een volledig veganistisch buffet, met een groot aandeel lokale en seizoensgebonden ingrediënten.*

#### ■ Toegankelijkheid.

Is je evenement ook toegankelijk voor mensen met een beperking? Gelukkig zijn steeds meer gebouwen uitgerust voor rolstoelgebruikers, blinden of doven, maar het kan nooit kwaad om dat even te checken. Vaak kan je al met eenvoudige ingrepen heel wat verbeteren.

#### ■ Participatie.

Palm je een straat, plein of buurt in, overleg dan goed met de mensen die er wonen. Dit heeft misschien geen onmiddellijke impact op je ecologische voetafdruk, maar het helpt wel om je evenement tot een goed einde te brengen en meer mensen te betrekken. Zeker wanneer je gaat voor duurzame mobiliteit en je een deel van de publieke ruimte afsluit voor autoverkeer, is overleg cruciaal.

## HAAL JE CO<sub>2</sub>-NEUTRALITEIT?

**Ambitieuw? Ga dan voor een klimaatneutraal evenement. Dat betekent dat je geen CO<sub>2</sub>-uitstoot genereert tijdens je evenement. Moeilijker dan het misschien lijkt maar je kan er wel volop mee uitpakken.**

- Kies een passiefgebouw als locatie.
- Gebruik 100% hernieuwbare energie. Of wek zelf je energie op, bijvoorbeeld met zonnepaneelinstallaties. Die kan je huren.
- Ga voor 'vegan' catering op basis van lokale ingrediënten.
- Is je activiteit buiten? Kies voor droge composttoiletten.
- Compenseer de uitstoot die je niet kan vermijden.



## Begeleiding van A tot Z

**BRUNO MOENS**  
VZW De Paddenbroek -  
Pajottenland

*We hadden al ervaringen met de organisatie van samenaankoopacties rond isolatie. Alleen merkten we dat we daarmee altijd mensen aantrokken die al redelijk overtuigd waren. Daarom gaan we nu werk maken van een collectieve wijkrenovatie in Beersel, Halle, Sint-Pieters-Leeuw en Dilbeek.*

*Het werkt als volgt: we plaatsen tijdelijk een werfwagen in de wijk waar mensen kunnen langskomen voor een energie-audit en informatie over isolatiematerialen en technieken. We organiseren ook af en toe een drink om mensen te lokken. Als we weten welke werken er moeten uitgevoerd worden, contacteren we aannemers en organiseren we een samenaankoop op wijkniveau.*

## EVALUEER TIJDIG

**Een activiteit duurzamer maken, is een kwestie van experimenteren. En het is eigen aan experimenten dat ze ook wel eens anders aflopen dan gedacht.**

Las tijdig een evaluatie in zodat je kan bijsturen. Zoek jouw ritme om ingrepen en veranderingen door te voeren. Te snel gaan is niet altijd het beste.



# SCHREEUW HET VAN JE GEÏSOLEERD DAK

Je kan meer doen dan enkel de eigen uitstoot en impact verminderen.

## LAAT JE STEM HOREN

Laat je stem horen in het publieke debat en sluit aan bij lokale dynamieken en netwerken of bij koepelorganisaties zoals de Belgische klimaatcoalitie.

Voor meer informatie:  
[www.klimaatcoalitie.be](http://www.klimaatcoalitie.be)

Zet je organisatie op de transitiekaart van  
[www.transitienetwerkmiddenveld.be](http://www.transitienetwerkmiddenveld.be)

zoveel mogelijk mensen wil overtuigen en mobiliseren om met trein, fiets of boot naar Parijs te trekken en actie te voeren voor het klimaat.

Ook jouw organisatie kan deelnemen of hierover communiceren naar medewerkers en doelgroepen.

[nl.climate-express.eu/doe-mee.html](http://nl.climate-express.eu/doe-mee.html)

## IN JE EIGEN GEMEENTE

Er tekenden 57 van 65 Vlaams-Brabantse gemeenten het Europese Burgemeestersconvenant. Daarmee hebben ze zich geëngageerd om tegen 2020 de uitstoot van broeikasgassen op hun grondgebied met minstens 20% terug te schroeven.

Jouw organisatie kan een partner zijn van het lokaal bestuur om die ambities ook effectief te realiseren. En wanneer je vindt dat er getalmd wordt, kan je je kritische stem laten horen.

## NAAR DE KLIMAATTOP IN PARIJS

In het najaar van 2015 is er een belangrijke klimaattop in Parijs. De wereldleiders komen samen om een nieuw, internationaal klimaatverdrag af te sluiten dat de globale klimaatverandering een halt moet toeroepen.

Heel wat Belgische middenveldorganisaties sturen een delegatie naar Parijs om er met andere bezorgde wereldburgers druk op te zetten. Zo is er de Climate Express, een actiegroep die



**ANNICK DECLERCQ**  
Zoutleeuw

*Toen we hoorden dat Vlaams-Brabant klimaatneutraal wilde worden, hebben we daar met de MilieuAdviesRaad (MAR) meteen op ingespeeld. Zo organiseerden we in juni 2014 een klimaatavond met sprekers rond mobiliteit, landbouw en voeding, energie en wonen. Daar kwam een gemeentelijke denktank uit voort rond klimaatneutraliteit. Die heeft de ambitie om het beleid en andere gemeentelijke actoren samen te brengen.*

*Tegelijkertijd blijven we vanuit het middenveld werken aan draagvlakvergroting. We plannen bijvoorbeeld een klimaatmaaltijd in onze gemeente. Met een vegetarische maaltijd, maar dat kondigen we zo niet aan. Zo willen we mensen laten kennismaken met duurzame voeding. We koppelen er ook een kookworkshop aan.*

# VERGEET JE SUBSIDIES NIET



De provincie Vlaams-Brabant streeft naar klimaatneutraliteit. Een steile ambitie waar elke gemeente, bedrijf, school, kennisinstelling, handelaar, landbouwer, middenveldorganisatie en dus eigenlijk elke bewoner bij kan helpen. Om één en ander mee mogelijk te maken, heeft de provincie Vlaams-Brabant een speciale subsidielijns voor duurzame klimaat- en milieuprojecten geopend. Elk jaar kunnen organisaties een project indienen dat bijdraagt tot de klimaatneutrale ambities. De jaarlijkse subsidie per project bedraagt maximum 75.000 euro.

[www.vlaamsbrabant.be/subsidies](http://www.vlaamsbrabant.be/subsidies)

## EEN AANTAL VOORBEELDEN VAN ORGANISATIES DIE IN 2014 EEN SUBSIDIE VOOR HUN KLIMAATPROJECT KREGEN:

Met het project **“Samen energiek”** brengt **Beweging.net** de methodiek van het “thermografisch onderzoek” van woningen via een warmtecamera tot bij het publiek. Doel is hen aan te moedigen om hun woning goed te isoleren. Daarnaast stimuleren ze gemeenten om deze methodiek in hun klimaatbeleid op te nemen.

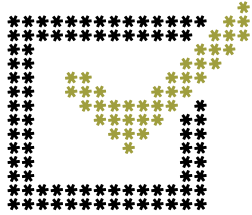
**Paddenbroek vzw** wil met het project **“Warme Koesterburen”** vier woonwijken in het Pajottenland begeleiden rond duurzame energierenovaties. Dat gebeurt in samenwerking met tal van lokale organisaties. Een verplaatsbare mobiel, de Kyotomobiel, wordt als voorbeeld van duurzaam bouwen elke maand in een andere wijk geplaatst.

**Bond Beter Leefmilieu Vlaanderen vzw** en VIBE vzw willen met het project **“Kernversterking als recept voor een klimaatneutraal Vlaams-Brabant”** samen met gemeenten werken aan dichte, maar leefbare (woon) kernen, waar de functies wonen, winkelen, werken en recreëren zo goed mogelijk gemengd zijn.

**De Bakermat vzw** uit Leuven wil met een **website, een brochure, sociale media en workshops voor organisaties, zorgverleners en ouders** jonge Vlaams-Brabantse gezinnen aanmoedigen om duurzame keuzes te maken.

Met het project **“Gemeenschapslandbouw en solidariteit”** wil **Riso Vlaams-Brabant** de gemeenschapslandbouw verder ontwikkelen zodat de werking ook kwetsbare mensen ten goede komt. Ze denken eraan om op vijf verschillende plaatsen concrete initiatieven op te zetten.

**Ecolife** vzw wil samen met de Belgische Unie van Belgische kappers en UNIZO Vlaams-Brabant via het project **“Duurzame kappers, geknipt voor de toekomst!”** de kapperssector sensibiliseren voor verduurzaming en milieuzorg.



# CHECKLIST

## HOE WORD JE EEN KLIMAATORGANISATIE?

### 1 Veranker de klimaatambities in het DNA van je organisatie

- Verwoord je duurzaamheidsdoelstellingen in de missie of statuten van je organisatie
- Bereken de milieuwinst en terugverdientijd van duurzame acties
- Maak van duurzaamheid een strategische, lange termijnkeuze
- Kies er met heel de organisatie voor, van top tot bodem

### 2 Licht je organisatie volledig door: meten is weten

- Laat je volledige CO<sub>2</sub>-uitstoot berekenen
- Denk na over je sterktes en zwaktes
- Maak een stappenplan om je werking te verduurzamen

### 3 Je interne werking verduurzamen

- Maak een energie-audit van je secretariaat
- Beteugel de CO<sub>2</sub>-uitstoot van je gebouw
- Gebruik zuinige apparaten
- Kies voor hernieuwbare energie
- Is je secretariaat of kantoor goed gelegen?
- Maak een mobiliteitsprofiel van personeel en bezoekers
- Verminder het aantal kilometers
- Stimuleer duurzame vervoersmodi
- Duurzame, degelijke kost op het menu
- Verander je aankoopbeleid: eco en upcycling is hip!
- Voorzie de nodige budgetten waar nodig
- Is die aankoop wel echt nodig?
- Deel je ervaringen met andere klimaatorganisaties
- Pak uit met je duurzame keuzes

### 4 De groene draad doorheen je activiteiten en events

- Hou je externe activiteiten tegen het licht
- Zijn al die affiches en flyers wel nodig?
- Welke sponsors verdienen hun plaats?
- Minder afval, en afval scheiden
- Hoe reizen je sprekers of genodigden?
- Zijn die vliegtickets echt nodig?
- Duurzame catering
- Ban plasticen bekers, borden en bestek
- Overschotten wegwerken, afwezig betalen mee
- Geen stands met verspillende en nutteloze gadgets
- Hergebruik je eigen materialen
- Is je event voor iedereen toegankelijk?
- Ga voor een participatieve aanpak!
- Ambitieuw? Kies voor een zero-emissie-event

### 5 Laat ruimte voor experimenten en evalueer tijdig

- Niets doen is geen optie, gun jezelf ruimte om te experimenteren
- Bouw tijdig evaluaties in en stuur zo nodig bij

### 6 Samen maken we Vlaams-Brabant klimaatneutraal

- Onderteken het klimaatengagement van de provincie Vlaams-Brabant
- Maak allianties met andere klimaatorganisaties
- Sluit je aan bij de Belgische klimaatcoalitie
- Neem deel aan campagnes en mobilisaties



## MEER INFO

### **Provincie Vlaams-Brabant, dienst leefmilieu**

Provincieplein 1 - 3010 Leuven

016 26 72 44 - [klimaatneutraal@vlaamsbrabant.be](mailto:klimaatneutraal@vlaamsbrabant.be)

### **Beleidsverantwoordelijke**

Tie Roefs

Gedeputeerde voor milieu en duurzaamheid

016-26 70 52 - [tie.roefs@vlaamsbrabant.be](mailto:tie.roefs@vlaamsbrabant.be)

[www.burgemeestersconvenant.eu](http://www.burgemeestersconvenant.eu)

[www.vlaamsbrabant.be/klimaatneutraal](http://www.vlaamsbrabant.be/klimaatneutraal)

 [@KlimaatProvVIBr](https://twitter.com/KlimaatProvVIBr)

 [www.facebook.com/vlaamsbrabantklimaatneutraal](https://www.facebook.com/vlaamsbrabantklimaatneutraal)

